

ΜΕΣΟΓΕΙΤΕΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ '21: — ΜΙΑ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μετά τέσσερα χρόνια ¹ έρχεται να προστεθεί μια ακόμα ανακοίνωση για τους Μεσογείτες αγωνιστές του '21. Μια ελάχιστη συμβολή στην προσπάθεια να φωτιστεί ένας όχι και τόσο διάφανος κόσμος της Επανάστασης.

Τότε αποδείχθηκε ότι οι κάτοικοι της περιοχής των Μεσογείων με αρχηγό τον Γιάννη Ντάβαρη και τις ηγετικές φυσιογνωμίες του Αναγνώστη Γιάννη Ντάβαρη, Χατζή Γεωργάκη, Αναγνώστη Πίντζιο και Αναγνώστη Σίνη, συμμετείχαν ενεργά στον αγώνα.

Σήμερα το ίδιο αρχειακό υλικό που στήριξε την παραπάνω ανακοίνωση επιτρέπει την πιο αναλυτική και συγκεκριμένη παρουσίαση του θέματος. Επιτρέπει δηλαδή την καταγραφή των ονομάτων όσων πήραν μέρος στον Αγώνα, την απαρίθμησή τους, τη διαπίστωση της καταγωγής και της αγωνιστικής τους δραστηριότητας και φυσικά την εξαγωγή χρήσιμων για την έρευνα συμπερασμάτων. Βέβαια μια και η έρευνα είναι αρχειακή, κρίθηκε αναγκαία η κατά το δυνατόν σαφέστερη παρουσίαση του υλικού και η εξήγηση της μεθόδου επεξεργασίας τους για να ελεγχθεί η αξιοπιστία της εργασίας αυτής.

Τέλος με την παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται ελάχιστη απότι-

* Η εργασία που παρουσιάζεται εδώ αποτελεί πρόδρομη ανακοίνωση. Στα πλαίσια μια ημίωρης ανακοίνωσης δεν θα μπορούσε να γίνει λεπτομερής η παρουσίασή της. Σε εύθετο χρόνο θα υπάρξει η λεπτομερέστερη και ως εκ τούτου καλύτερη έκδοση του αρχειακού υλικού.

ση φόρου τιμής σ' αυτούς τους Μεσογείτες που ανωνύμως μέχρι σήμερα έγραψαν σημαντικές σελίδες της Ιστορίας του Έθνους. Οι δημιουργοί αυτής της εργασίας δεν κρύβουν την γοητεία που ασκεί το έργο αυτό, της ανάκλησης δηλαδή απ' την αφάνεια και τη λήθη των προσώπων αυτών.

Πηγές

Το αρχειακό υλικό της εργασίας συγκεντρώθηκε μετά από έρευνα των αρχείων που πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα 1980 - 1983. Από τότε μέχρι σήμερα δεν έχουν προκύψει νέα στοιχεία τόσα και τέτοια που να αλλάζουν ή αλλοιώνουν τα πράγματα που παρέχει το υπάρχον υλικό. Πάντως τα όποια νέα στοιχεία αναζητούνται.

Τα αρχεία απ' τα οποία συγκεντρώθηκαν τα τεκμήρια είναι:

α) Τα δύσβατα Γενικά αρχεία του κράτους, όπου ελέγχθηκε όλο το ταξινομημένο υλικό και μέρος του αποτελεί το μεγάλο κομμάτι του ανά χείρας υλικού. Πρέπει να αναφερθεί ότι στο αρχείο αυτό υπάρχει αταξινόμητο υλικό του οποίου η τύχη πρόσφατα αναζητήθηκε αλλά δυστυχώς παραμένει απρόσιτο ακόμα στην έρευνα.

β) Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, το τμήμα Χειρογράφων και Ομοιοτύπων, όπου η προθυμότατη κ. Κορδούλη - και απ' τη θέση αυτή την ευχαριστούμε θερμά - βοήθησε στην εύρεση εγγράφων που ενδιαφέρουν. Έχει αφαιρεθεί δυστυχώς σεβαστός αριθμός εγγράφων απ' το αρχείο αυτό, είτε από κάποιες επιτροπές που χρησιμοποίησαν κάποια έγγραφα χωρίς να τα επιστρέψουν ποτέ, είτε από απογόνους αγωνιστών, είτε από άλλους για άλλους λόγους. Οι παραπάνω αφαιρέσεις έγιναν βέβαια πριν το αρχείο έρθει στη Βιβλιοθήκη και οργανωθεί. Έγιναν δηλαδή τον περασμένο αιώνα, όταν τα έγγραφα αυτά ήταν επίκαιρα και υπήρχε συμφέρον από τη χρήση τους.

γ) Το αρχείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας απ' όπου μικρό μέρος του αρχείου μας.

δ) Το αρχειοφυλακείο των Συμβολαιογράφων Αθηνών απ' όπου προικοσύμφωνα, συμβόλαια, και άλλα δικαιοπρακτικά έγγραφα που χωρίς αυτά δεν θα ήταν δυνατόν να ταυτισθούν ονόματα αγωνιστών με πρόσωπα της περιοχής και να εξακριβωθεί η καταγωγή τους, καθώς και άλλα στοιχεία, απαραίτητα για την ταυτότητά τους. Εδώ υπήρχε αμέριστη η βοήθεια του κ. Κώνστα, διευθυντή του αρχειοφυ-

λακείου τον οποίο και ευχαριστούμε.

Τέλος, ελήφθη υπ' όψιν και η προφορική παράδοση που με μεγάλη επιφύλαξη αλλά και προσοχή εξετάστηκε.

Περιγραφή του αρχειακού υλικού.

Το αρχειακό υλικό διακρίνεται σε κάποιες βασικές κατηγορίες εγγράφων με γνώμονα βέβαια το περιεχόμενό τους.

Πρώτη κατηγορία είναι αυτή των καταλόγων που συνέτασσαν καπετανέοι και άλλοι, με τα ονόματα όσων συμμετείχαν σ' ένα πολεμικό γεγονός «υπό την οδηγίαν» τους. Αυτοί οι κατάλογοι γράφονταν συνήθως για να ζητήσουν οι επικεφαλής απ' την κυβέρνηση τόσα χρήματα όσα αναλογούσαν στην αριθμητική δύναμη του σώματος του οποίου ηγούντο.

Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και οι κατάλογοι που συντάχθηκαν για άλλους λόγους. Τέτοιοι είναι οι κατάλογοι που καταγράφουν τους θανόντες ή τους προμηθευτές του στρατού.

Τα παραπάνω έγγραφα αποτελούν μια απ' τις πλέον αξιόπιστες πηγές πληροφοριών μια και δεν υπήρχε κανένας λόγος έγγραφα που συντάχθηκαν για κάποιους τυπικούς υπηρεσιακούς λόγους και συγχρόνως με τα πολεμικά γεγονότα να είναι αναξιόπιστα.

Δεύτερη, όχι ήσσονος σημασίας της πρώτης, αξιόπιστη πηγή είναι οι επιστολές. Επιστολές διαφόρων οπλαρχηγών προς την Κυβέρνηση για διάφορα θέματα, όπως πολεμικές επιχειρήσεις², προβλήματα κατοίκων της περιοχής με διάφορους αυθαιρετούντες καπετανέους³, αστικές διαφορές⁴ κ.ά.

Αυτή η κατηγορία εγγράφων πολλές φορές μαρτυρεί πέρα απ' τα γεγονότα και το κλίμα της Εποχής, τα πρόσωπα που ενδιαφέρουν, τη συμμετοχή τους στα γεγονότα και το χώρο στον οποίο κινούνται.⁵

Οι αιτήσεις και τα πιστοποιητικά στα μετεπαναστατικά χρόνια πια, αποτελούν άλλη κατηγορία εγγράφων που παρέχει πράγματα πολλά και ενδιαφέροντα.

Με τις αιτήσεις οι αγωνιστές απευθύνονταν στις αρμόδιες Υπηρεσίες του Κράτους και ζητούσαν τα «ανήκοντα» σ' αυτούς «αριστεία», ή οι πιο φιλόδοξοι, σύνταξη ή κάποιο κλήρο γης, ηθική ανταμοιβή για την προσφορά τους στο Έθνος. Οι αιτήσεις αυτές συνοδεύονταν με πιστοποιητικά οπλαρχηγών, οι οποίοι βεβαιούσαν τη

συμμετοχή του αιτούντος στον αγώνα για την ελευθερία του Γένους.

Στην πρώτη παρατήρηση οι αιτήσεις διακρίνονται σε δύο ομάδες. Στη μια οι αγωνιστές απευθύνονται άμεσα στις αρμόδιες υπηρεσίες ή και στον Υπουργό ακόμα. Στην άλλη απευθύνονταν στο Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου τους. Στη συνέχεια ο Δήμαρχος αφού συγκέντρωνε όλα τα ονόματα των ενδιαφερομένων και με τη σύμφωνη γνώμη των Δημοτικών Συμβούλων, διεβίβαζε στις αρμόδιες υπηρεσίες συγκεντρωτικά τα ονόματα των αγωνιστών, συνηγορώντας στη χορήγηση των αριστείων. Ο δεύτερος τρόπος υποβολής αιτήσεων επινοήθηκε προφανώς για να επιτευχθεί η αποκέντρωση της όλης διαδικασίας μέσω των κατά τόπους Δήμων.

Απ' τις αιτήσεις και τα πιστοποιητικά εκτός απ' την απόδειξη της συμμετοχής του αιτούντος αγωνιστού στον (Ιερό Αγώνα), διαπιστώνονται ενίοτε οι μάχες στις οποίες έλαβε μέρος ο αγωνιστής, ο στρατιωτικός βαθμός, τα σωματικά τους τραύματα, «υπό την οδηγίαν» ποιών οπλαρχηγών ήταν κ.ά.

Τα εν λόγω έγγραφα αποτελούν σημαντικότερη πηγή και απαραίτητη για να γνωρίσουμε την αγωνιστική δραστηριότητα των προσώπων που μας ενδιαφέρουν. Δεν είναι όμως το ίδιο αξιόπιστη όσο οι προηγούμενες. Και τούτο γιατί είναι πολύ πιθανό η προσωπική σχέση του αιτούντος με τον βεβαιούντα να άλλαζε την πραγματικότητα.

Στην οικογένεια των εγγράφων που αφορούν στα αριστεία και τους αριστειούχους προστίθενται και οι κυβερνητικές αποφάσεις, τα βασιλικά διατάγματα δυνάμει των οποίων χορηγούνται τα αριστεία και τα ίδια τα διπλώματα, που μαζί με τα μετάλλια αποτελούσαν τα αριστεία. Και αυτά τα έγγραφα μαρτύρησαν πολλούς αγωνιστές απ' τα Μεσόγεια.

Η παραπάνω οικογένεια κλείνει με τη μεγάλη κατηγορία των καταλόγων των αριστειούχων.

Εδώ αναγράφονται όσοι έτυχαν κάποιου αριστείου, χαλκού η σιδήρου· απ' εδώ γίνεται γνωστό πλήθος ονομάτων Μεσογειτών αγωνιστών, το οποίο άλλες κατηγορίες εγγράφων δεν παραδίδουν. Οι κατάλογοι αυτοί αποτελούνται από εκατοντάδες ονομάτων αγωνιστών απ' όλη την τότε ελεύθερη Ελλάδα. Στην ανά χειράς εργασία εντοπίζονται τα ονόματα απ' την περιοχή των Μεσογείων με τη βοήθεια είτε των γραφείων των καταλόγων, οι οποίοι σημείωναν την καταγωγή

τους, είτε άλλων πηγών που επιτρέπουν την ταύτιση των ονομάτων του καταλόγου με υπαρκτά πρόσωπα της περιοχής.

Αξιοσημείωτη η καθ' ομάδας καταγραφή ονομάτων αγωνιστών από μια περιοχή μέσα στους καταλόγους, έτσι ώστε ονόματα που βρίσκονται ανάμεσά τους αμάρτυρα απ' άλλες πηγές, να πολιτογραφούνται με βεβαιότητα στους Δήμους των Μεσογείων. Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι τα ονόματα που παρατίθενται στο τέλος είναι όλα εξακριβωμένα υπαρκτά πρόσωπα της εποχής εκείνης, κάτοικοι Μεσογείων.

Ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να προστεθεί σ' αυτά τα έγγραφα είναι η ηλικία που αναγράφεται πολλές φορές δίπλα στα ονόματα των αγωνιστών. Η σημασία της για τη βιογράφιση των προσώπων είναι αυτονόητη. Όμως είναι στοιχείο, η αλήθεια του οποίου πρέπει να ελέγχεται κάθε φορά⁷.

Τέλος, η σημαντική κατηγορία των συμβολαίων και άλλων δικαιοπρακτικών εγγράφων ολοκληρώνει το αρχειακό υλικό. Χωρίς αυτά δεν είναι δυνατή, όπως εννοήθηκε παραπάνω, η ταύτιση ονομάτων αγωνιστών με υπαρκτά πρόσωπα της περιοχής. Εκτός αυτού η κοινωνική και οικονομική πλευρά της ζωής τους θα έμενε άγνωστη και ως εκ τούτου η προσωπικότητα των περισσοτέρων θα ήταν λιγότερο πλήρης και άλλοτε περισσότερο ελλιπής.

Το εν λόγω αρχειακό υλικό που αδρομερώς περιγράψαμε δεν θα αξιοποιείτο αν δεν οργανωνόταν βάσει κάποιων αρχειονομικών κανόνων. Σ' αυτό το σημείο καθοριστική υπήρξε η βοήθεια του βιβλιοθηκονόμου κ. Βασίλη Δημητράκη τον οποίο και απ' τη θέση αυτή ευχαριστούμε.

Αποδελτιώθηκε όλο το υλικό και καταγράφηκαν όλες οι σχετικές με τη μελέτη πληροφορίες. Στη συνέχεια, με βασικό λήμμα το όνομα του κάθε αγωνιστή καταγράφηκαν όλες οι πληροφορίες που υπάρχουν γι' αυτόν και επιχειρείται συγχρόνως η παραπομπή στα αντίστοιχα δελτία των αποδελτιωμένων εγγράφων. Συντάσσονται ευρητήρια κατά όνομα, περιοχή και μάχη. Σκοπός των συντακτών της ανακοίνωσης αυτής, όταν τελειώσει η ενασχόλησή μας μ' αυτό το υλικό, είναι να μπορεί ευχερώς ο κάθε ενδιαφερόμενος μελετητής να προστρέξει σ' αυτό και να αντλήσει από κει στοιχεία που θα του είναι χρήσιμα.

Ευρήματα της αρχαιακής έρευνας.

Απ' τα παραπάνω έγγραφα συγκεντρώθηκαν στοιχεία χρήσιμα για την έρευνα.

Βρέθηκαν 229 συνολικά ονόματα αγωνιστών, κατοίκων της περιοχής των Μεσογειών την εποχή εκείνη. Απ' αυτούς, οι 52 προέρχονται απ' το Λιόπεσι, οι 49 απ' το Κορωπί, οι 41 απ' την Κερατιά, οι 29 απ' τα Σπάτα, οι 28 απ' το Μαρκόπουλο, οι 13 απ' τα Καλύβια, οι 12 απ' τον Κουβαρά, οι 4 απ' το Χαρβάτι κ' ένας βρέθηκε απ' την Ανάβυσσο.

Ο αριθμός αυτός σε καμιά περίπτωση δεν ανταποκρίνεται στον πραγματικό αριθμό των Μεσογειτών αγωνιστών. Είναι ευνόητο ότι πολλοί έμεναν νεκροί σε κάποια απ' τα πεδία των μαχών χωρίς να προφτάσουν να γράψουν το όνομά τους σε κάποιο έγγραφο. Άλλοι δε ενδεχομένως υπάρχουν σ' απρόσιτα για την έρευνα έγγραφα. Ωστόσο το υπό εξέταση αρχαιακό υλικό είναι το μόνο που παρέχει στοιχεία με τα οποία είναι δυνατή η προσέγγιση του κόσμου των Μεσογειτών αγωνιστών.

Με βάση αυτό το δεδομένο και τα πρώτα δημογραφικά στοιχεία του 1835⁸ επιχειρείται ο προσδιορισμός στο μέτρο του δυνατού της αναλογίας των αγωνιστών προς τον υπόλοιπο πληθυσμό της πόλης τους και τούτο για να σημανθεί ενδεικτικά -και το σημειώνουμε- η μεγάλη ή η μικρή κατά περιοχή συμμετοχή.

Στο Λιόπεσι με 52 οικογένειες και 293 κατοίκους βρέθηκαν 52 αγωνιστές, τους περισσότερους απ' όλα τ' άλλα χωριά της περιοχής. Αυτό μάλλον οφείλεται στην ηγετική φυσιογνωμία του Γιάννη Ντάβαρη και του γιού του Αναγνώστη. Είναι φυσικό να είχαν παρακινήσει περισσότερους απ' το χωριό τους. Όπως επίσης φυσικό είναι να είχαν πάρει με μεγαλύτερη ευκολία τα αριστεία μέσω του Γιάννη Ντάβαρη οι συντοπίτες του, παρά οι άλλοι των άλλων χωριών.

Στο Κορωπί με 130 οικογένειες και 617 κατοίκους βρέθηκαν 49 αγωνιστές. Μικρότερη συμμετοχή συγκριτικά μ' αυτήν των Λιοπεστών, αλλά επίσης αξιόλογη.

Στο Μαρκόπουλο με 109 οικογένειες και 505 κατοίκους βρέθηκαν 28 αγωνιστές. Στα Σπάτα με 28 οικογένειες και 165 κατοίκους βρέθηκαν 29 αγωνιστές. Πολύ μεγάλη συμμετοχή και ίσως πρέπει να σχετισθεί με τις προσωπικότητες, του ιερομονάχου Διονυσίου Χου-

ντουμάδη και του παπά Λευτέρη Βουδουνιώτη⁹, αλλά και των αδελφών Ιωάννη και Σωτηρίου Δημητρίου.

Στην Κερατέα με 160 οικογένειες και 747 κατοίκους βρέθηκαν 41 αγωνιστές.

Στον Κουβαρά και τα Καλύβια τέλος με 74 οικογένειες και 377 κατοίκους βρέθηκαν 25 αγωνιστές.

Αν ληφθεί υπ' όψη ότι ο ρυθμός ανάπτυξης πληθυσμού της περιοχής κυμαίνεται μεταξύ 10 και 15%¹⁰ ανά πενταετία και αφαιρεθεί η διαφορά ώστε να προσδιοριστεί ο πληθυσμός του 1830, θα διαπιστωθεί ο ικανοποιητικός αριθμός των ευρεθέντων Μεσογαιτών αγωνιστών, και γίνεται πολύ πιο ικανοποιητικός, αν σκεφτεί κανείς ότι απ' αυτόν τον πληθυσμό το μεγαλύτερο μέρος δεν ήταν μάχιμο, γυναικόπαιδα, γέροντες και άλλοι ανήμποροι. Ωστόσο δεν μπορεί και να χαρακτηριστεί ως παλλαϊκή. Δεν υπάρχει τίποτα που να στηρίζει κάτι τέτοιο. Συχνά απογοητευμένοι απ' την κακή έκβαση των γεγονότων «λιποτακτούσαν»¹¹ ή ήσαν απρόθυμοι να καταταχθούν στις ένοπλες δυνάμεις¹². Ακόμη δεν έχει διαμορφωθεί ευρέως εθνική συνείδηση, όταν για παράδειγμα οι Χασιώτες δυσανασχετούντες απ' την καταπίεση του Γκούρα, δεν προβάλλουν αντίσταση στον Κιουταχή¹³.

Ικανοποιητική λοιπόν η συμμετοχή των Μεσογαιτών αγωνιστών.

Εκτός των εκτιμήσεων για την εν γένει συμμετοχή των Μεσογαιτών στον αγώνα, δίνεται η δυνατότητα απ' το υπάρχον υλικό να προσεγγισθεί το μέγεθος της συμμετοχής των Μεσογαιτών στις κρίσιμες στιγμές της Επανάστασης. Κατά την πολιορκία της Ακροπόλεως από τον Κιουταχή, 1400 περίπου ένοπλοι μαζί με άμαχο πληθυσμό, γύρω στα 1000 γυναικόπαιδα, κλείστηκαν στο Κάστρο¹⁴ και αγωνίστηκαν για να κρατήσουν την πόλη ελεύθερη. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο Αναγνώστης Γιάννη Ντάβαρης, ο οποίος απ' την πρώτη στιγμή κλείστηκε στο Κάστρο έχοντας «υπό την οδηγίαν» του 36 στρατιώτες¹⁵. Αυτή η ομάδα ήταν μέρος 114 ανδρών που διοικούσε ο Μακρυγιάννης¹⁶. Απ' τους 36, οι 19 ήταν με βεβαιότητα από τα Μεσόγεια. Φυσικά, υπήρχαν και άλλοι Μεσογείτες που δεν ανήκαν στην ομάδα του Αναγνώστη, αλλά ήσαν σ' άλλες ομάδες όπως του Πέτρου Μουζάκα, Καφοράχη και Λίτζου¹⁷. Συνολικά καταγράφοντας όλους όσους συμ-

μετείχαν στην Πολιορκία ως πολιορκημένοι, φτάνουν τον αριθμό των 62 ανδρών. Δεν πρέπει να ήταν πολύ περισσότεροι¹⁸ μια και ο πατέρας του Αναγνώστη, Γιάννης Ντάβαρης, είχε συγκροτήσει άλλη ένοπλη ομάδα η οποία κινιόταν έξω από το Κάστρο με προορισμό την Αίγινα, απ' όπου μαζί μ' άλλους θα συνεκστράτευαν στην Αθήνα¹⁹.

Στη μάχη του Πειραιά υπάρχει και εκεί οργανωμένη μεσογειτική παρουσία με τον Γιάννη Ντάβαρη, ο οποίος ηγείτο ομάδας 60 ανδρών. Σεβαστός αριθμός Μεσογείτων συμμετείχε στη μάχη αυτή²⁰.

Στη δεύτερη φάση της Επανάστασης -και όσο προχωράει η αποδελτίωση των πληροφοριών κατά αγωνιστή αυτό θα γίνει πιο σαφές- η συμμετοχή των Μεσογείτων στον αγώνα μεγαλώνει. Δεν είναι λίγα τα πιστοποιητικά τα οποία μαρτυρούν ότι πολλοί αγωνιστές έλαβαν μέρος σε μάχες που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1825 και 1829. Φαίνεται ότι η κρισιμότητα της κατάστασης με την απειλητική παρουσία του Κιουταχή συσπείρωσε πολλούς. Οι προσπάθειες εντάθηκαν και το ανθρώπινο δυναμικό ενεργοποιήθηκε όσο ήταν δυνατό. Σ' αυτό συντέλεσε και το έντονο δικαιολογημένο ενδιαφέρον της κυβέρνησης να παραμείνει το Κάστρο στα χέρια Ελλήνων²¹. Δεν μπορούσε να αφήσει αδιάφορους τους Μεσογείτες η κινητοποίηση αυτή.

Η αγωνιστική δραστηριότητα των Μεσογείτων δεν περιορίζεται στο χώρο της Αττικής αλλά εκτείνεται σ' όλη σχεδόν την τότε επαναστατημένη Ελλάδα. Τριπολιτσά, Χίος, Τρίκερι και άλλες μακρινές για την Αττική περιοχές γνώρισαν τον αγωνιστικό μένος των Μεσογείτων. Βέβαια οι περισσότεροι ασχολήθηκαν μόνο με τις εν Αττική πολεμικές επιχειρήσεις.

Οι εκατοντάδες των αιτήσεων, πιστοποιητικών, καταλόγων, διπλωμάτων - αριστείων επιβάλλουν την αναφορά σ' αυτές τις περιβόητες επιτροπές του Κράτους που αντικείμενό τους είχαν την εξέταση των αιτήσεων, την έγκριση χορήγησης αριστείου και την απονομή βαθμών. Το αρχειακό υλικό παρέχει πράγματα κυρίως ως προς τη λειτουργία της Επιτροπής και τη σχέση της με τους αγωνιστές.

Το 1834 ο Όθων²² αφού διέλυσε το στρατό που αποτελείτο από τους αγωνιστές του '21 φοβούμενος ίσως τη δύναμή τους, θέλησε να προλάβει την οργή τους μ' ένα Βασιλικό Διάταγμα, το οποίο συγκροτούσε μια επιτροπή που θα αποφάσιζε σε ποιούς από τους αγωνιστές

θα απένειμε αριστείο και κλήρο απ' τις εθνικές γαίες²³ και ποιο βαθμό θα έδινε στον καθένα, του αξιωματικού, υπαξιωματικού ή στρατιώτη.

Φαίνεται απ' τα αναγραφόμενα στις αιτήσεις των αγωνιστών με χρονολογία 1840 - 45, ότι απ' τη πρώτη στιγμή τις κατέθεσαν στην αρμόδια επιτροπή, που μάλλον αποτελείτο από στρατιωτικούς²⁴, μαζί με τα αποδεικτικά έγγραφα της συμμετοχής τους στον αγώνα. Απάντηση όμως δεν πήραν και απ' ότι φαίνεται στην πρώτη φάση 1834 - 1839 ελάχιστοι τιμήθηκαν. Προφανώς η Επιτροπή αδράνησε αμέσως μετά τη σύστασή της.

Την επόμενη εξαετία 1840 - 45 αποφάσισαν να υλοποιήσουν το διάταγμα και άρχισαν απ' την απονομή αριστείων· τις εθνικές γαίες δεν φαίνεται να τις έθιξαν. Απ' αυτήν την περίοδο έχουμε και τα περισσότερα έγγραφα. Δεν έλειψαν όμως τα παράπονα απ' αυτούς που δεν τιμήθηκαν ούτε μ' αυτό το ελάχιστο αριστείο και δεν είχαν λιγότερα αποδεικτικά στοιχεία, πολλές φορές δε είχαν περισσότερα απ' άλλους τιμημένους²⁵. Η εύνοια η οποία προέκρινε τον έναν έναντι του άλλου πρέπει να θεωρείται βέβαιη²⁶.

Και αυτή η Επιτροπή άφησε αναπάντητες πολλές αιτήσεις ώστε να φτάσουμε στο 1861, μετά την εξορία του Όθωνος, οπότε με απόφαση της Εθνοσυνελεύσεως να δικαιωθούν οι χιλιάδες των «παραγκωνισμένων» αγωνιστών²⁷. Και πάλι η Επιτροπή θα εργάζεται (;) για πολλά χρόνια. Απ' την περίοδο αυτή μας σώζονται αιτήσεις.

Μελετώντας κανείς τα έγγραφα αυτά αισθάνεται την υβριστική, προσβλητική στάση του Κράτους απέναντι σ' αυτούς που αγωνίστηκαν να το δημιουργήσουν. Όπως επίσης αισθάνεται και την αναξιοπρεπή στάση των αγωνιστών, οι οποίοι απαιτούν για ένα αριστείο, δείγμα εμπαιγμού. Αφελείς και αμόρφωτοι οι περισσότεροι ενόμισαν ότι δικαιώνονται μ' ένα χαρτί.

Ενδεικτικό των παραπάνω αποτελεί το γεγονός ότι ο Αναγνώστης Γιάννη Ντάβαρη τιμάται μετά από ταλαιπωρίες μ' ένα «χαλκούν αριστείον», άνευ διπλώματος όμως, ύστερα υποβάλλει αίτηση για να του στείλουν το ξεχασμένο δίπλωμα και μετά από τρία χρόνια²⁸, υποβάλλει πάλι αίτηση γιατί η Επιτροπή δεν του απένειμε βαθμό²⁹.

Ο Νικόλαος Μπούκης³⁰ απ' το Μαρκόπουλο με το δικό του αφε-

λή τρόπο και την αμορφωσιά του δίνει μια εικόνα για να καταλάβει κανείς την κωμικοτραγική κατάσταση των αγωνιστών. Παρακαλεί λοιπόν τον «Δήμαρχο Κεκρωπίας» να διαβιβάσει «όπου ανήκει» την αίτησή του και μεταξύ άλλων γράφει:

«Όταν βλέπω την λαβωματιά της αριστεράς μου ποδός πλησίον της κνήμης, με κάμνει μάλλον να θλίβωμαι με το να θεωρώ έως τώρα να μη αξιωθώ τον ανήκοντα εις εμέ αριστείον, οπού λαμβάνοντάς το αναμφιβόλως θέλει επαλησμονήσω τα δεινά τα οποία υπέφερα εις όλον το διάστημα του Αγώνος».

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΙΦΤΗΣ - ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΒΕΚΡΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΜΕΣΟΓΕΙΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ
ΛΙΟΠΕΣΙ

1. Αντώνιος Αθανασίου
2. Γιωργαντάς Ανδρέας
3. Γιαννάκης Σπύρου Ανδρέου
4. Δημητράκης Ανδρικός (Λιάγκης)
5. Ιωάννης Βασίλη (Σταμάτη)
6. Βασίλειος Γεωργάκης (Ντάβαρης)
7. Μήτρος Γεωργάκη
8. Νικολός Μήτρου Γεωργάκη
9. Γεωργάκης Γιάννη
10. Μήτρος Κώστα Γιάννη
11. Γιωργάκης Θανάση
12. Γιάννης Θανάσης
13. Σπύρος Ιωάννου
14. Βασίλειος Κανάκης
15. Δήμας Κανάκης
16. Σπύρος Κανάκης
17. Αθανάσιος Κώστα
18. Θανάσης Σιδέρη Κώστα
19. Λουκής Γιαννάκο - Λούτζης
20. Αποστόλης Μήτρου
21. Γιωργάκης Μήτρου
22. Αγγελής Σπύρου Σιδέρη Χούντας
23. Νικόλαος Μιχαήλ (Χούντας)
24. Σπύρος Μήτρου
25. Σπύρος Αναγνώστη Νικολό (Ντάβαρης)
26. Γιάννης Νικολού
27. Δημητράκης Νικολού (Πρίφτης ή Ντάβαρης)
28. Αναγν. Ιω. Ντάβαρης
29. Αναγν. Σπύρου Ντάβαρης
30. Γεωργάκης Ντάβαρης
31. Γιάννης Ντάβαρης
32. Ηλίας Ντάβαρης
33. Κώστας Ντάβαρης
34. Νικόλαος Παπαγεωργίου Ντάβαρης
35. Σταύρος Γιάννη Ντάβαρης

36. Χρήστος Ντάβαρης
37. Παπά Κωνσταντής
38. Γιάννης Παπακωνσταντής
39. Μήτρος Παπασπύρος
40. Γεώργιος Σιδέρη
41. Γιάννης Μήτρου Σιδέρης
42. Θανάσης Μήτρος Σιδέρης
43. Μήτρος Αθανασίου Σιδέρης
44. Μήτρος Σιδέρης
45. Κώστας Σπύρος
46. Ιωάννης Στάμος (Ντάβαρης).
47. Αναστάσιος Σταμάτης
48. Παναγής Στάμου
49. Βασίλειος Σπύρου
50. Γεώργιος Δ. Χούντας
51. Σιδέρης Γιάννη Χούντας
52. Χατζή παπά Αναστάσης Γιάννη Γιώργα Χούντα.

ΚΕΡΑΤΕΑ

1. Δημήτριος Γεωργίου
2. Γιάννης Δημητρίου
3. Κωνσταντής Κυπριανός Δροσόπουλος
4. Αναγν. Κόντος
5. Φίλιππος Κυριακού
6. Αθανάσιος Παναγή Κωνσταντή
7. Παναγιώτης Κωνσταντή
8. Σπύρος Κωνσταντής
9. Γιώργος Λάμπρου
10. Κώστας (Αναγν.) Λιάγκης
11. Ιωάννης Μανούσος
12. Δήμας Μήτρου Μιχάλη
13. Κώστας Μήτρου Μιχάλης
14. Αθανάσιος Μπασταλιάς
15. Ιωάννης Σίνης
16. Γεώργιος Μήτρου Ανδρέου
17. Σωτήρης Αγγελής

18. Αλέξιος Μπασταλιάς
19. Ιωάννης Σπύρου Μπασταλιάς
20. Σταμάτης Μπασταλιάς
21. Νικόλας Μπενεής
22. Μήτρος Παναγιώτου
23. παπα Αθανάσης - (Σταμάτη Πρίφτη).
24. Κώστας Παπανικολάου
25. Γεώργιος Παπανικολάου
26. Ιωάννης Κόλια Πρίφτης
27. Αναγν. Κώστα Ρώμας
28. Γεώργιος Ρώμας
29. Γιάννης Κώστα Ρώμας
30. Σταμάτης Ρώμας
31. Σταύρος Ρώμας
32. Αναγν. Σίνης
33. Γιωργάκης Σωφρόνης
34. Σταμάτης Σίνης
35. Σιδέρης Σίνης
36. Μήτρος Στέφας
37. Ιωάννης Μήτρου Στέφας
38. Αναγνώστης Υδραίος
39. Φίλιππος Κυριάκου Φιλιππαίος
40. Σταμάτης Χριστόδουλος
41. Κων/νος Ιωάννου Χρυσοχόος

ΚΟΡΩΠΙ

1. Γεωργ. Αγγελίδης
2. Νικόλαος Αναγνώστης
3. Δήμας Ανδρέας
4. Αθανάσης Βασίλη
5. Σωτήριος Παπα Νικόλα Γιαννάκου
6. Αναγν. Κόλια Γκίκας
7. Αναγν. Γκίκας
8. Δήμας Γκίκας
9. Αγγελής Γκιώκας

10. Γεωργάκη Δήμας
11. Κωσταντής Δήμας
12. Μάρκος Κώστα Δήμας
13. Χατζή Γιάννης Θεοχάρης
14. Σταμ. Θεοχάρης
15. Γεωργάκης Σιδέρη Καμπέρης
16. Σταμάτιος Κακάτζης
17. Σιδέρης Καμπέρης
18. Μιχαήλ Κορωνιάς
19. Μήτρος Κων/νου
20. Κυριάκος Νικολάου Λάμπρου
21. Γεωργάκης Λουκάς
22. Νικόλαος Λουκάς
23. Εμμανουήλ Μανδός
24. Αναστάσιος Λέκας Μεθενίτης
25. Κων/νος Μερκούρης
26. Μήτρος Μερκούρης
27. Ιω. Μιχαιρίνας
28. Σταμάτιος Ντάβαρης
29. Αναστάσιος Νικολός (Ντούνης)
30. Δήμας παπα Γκίκας
31. Μήτρος παπα Μιχάλη
32. Σιδέρης Παπαμιχάλης
33. Ιω. Παπανικολάου
34. Γιάννης Πολίτης του Μιχαήλ
35. Σταμάτ. Πολίτης του Μιχαήλ
36. Αναγν. Κόλιας Πρίφτης
37. Πέτρος Κόλιας Πρίφτης
38. Μήτρος Σιδεροκόλιας
39. Σιδέρης Σταμάτη (Πρίφτης)
40. Σταμάτης Πρίφτης
41. Σταμάτης Βασίλη Στουραϊτης
42. Λάμπρος Σωτηρίου
43. Σιδέρης Τζάκος
44. Αναγν. Γεωργάκη Χατζή
45. Αργύρης Χατζής

46. Χατζής Γιωργάκης
47. Γεωργάκης Χατζή
48. Χατζή Γιαννάκης
49. Γιωργάκης Μωραΐτης

ΚΑΛΥΒΙΑ

1. Σιδέρης Μίχας Γεωργίου
2. Νικόλαος Γκίκας
3. Σιδέρης Γιωργάκης (Γκίνης).
4. Σωτηρ. Αναστ. Γκίνης
5. Δημήτριος Αγγελής
6. Θανάσης Κόλιας
7. Κόλιας Σταμάτης Λαζάρου
8. Νικόλαος Μήτρου Μιχάλη
9. Ιω. Σ. Πιέτρης
10. Μήτρος Κόλια Πρίφτης
11. Γεωργάκης (Πέτρου) Λιάγκης

ΚΟΥΒΑΡΑΣ

1. Αθαν. Γ. Γκίνης
2. Θανάσης Βασιλείου
3. Σταματ. Γιάννη
4. Σταμ. Γκλιάτης
5. Γιωργάκης Δήμου
6. Σπύρος Δήμου
7. Σιδέρης Κόλιας
8. Κώστας Κοντογιάννης
9. Αναστάσιος Πανούσης (ιερ.)
10. Πέτρος Παππάς (Σιδέρης)
11. Αναγν. Πέτρου
12. Μήτρος Αθαν. Πιέτρης
13. Σωτήρης Αγγελής
14. Μαρίνης Αγγελής
15. Δημ. Αγγελής

ΑΝΑΒΥΣΣΟΣ

1. Νικ. Μαγγίνας

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ

1. Αναστάσης Αποστόλης
2. παπα Κωνσταντής Βάθης
3. Αναγν. Γκλιάτης
4. Σιδέρης Γκλιάτης
5. Σιδέρης Δημητρίου (Κωνσταντή)
6. Κόλιας Δράκος
7. Ιω. Ηλιού
8. Μήτρος Ηλίας
9. Μιχάλης Κόλιας
10. Αντώνης Λούης
11. Σωτήρης Μερκούρης
12. Παπά Κώστας Μπαρτζής
13. Σιδέρης Φώτη Μπότος
14. Γεωρ. Μπούτζης
15. Νικ. Μπούκης
16. Παναγ. Ορφανός
17. Γιάννης Νικολάκης (Μερκούρης)
18. Γιαν. Παναγιώτη Σιδέρη
19. Σιδέρης Πετούρης
20. Αναγν. Πίντζος
21. Μήτρος Πίντζος
22. Γεώργιος Ρόκας
23. Μήτρος Ρόκας
24. Δημ. Σιδέρης
25. Δημ. Σταμ. Στουραΐτης
26. Μήτρος Σωτήρης (Μερκούρης)
27. Αναγν. Πέτρο Τζεβάς
28. Δήμος Τζεβάς

ΣΠΑΤΑ

1. Σπύρος Αγγέλου
2. Ιω. Βλάχος

3. Παπα Ελευθ. Βουδουνιώτης
4. Ιω. Δημητρίου
5. Σωτήριος Δημητρίου
6. Αναγν. Κανάκης
7. Παναγ. Κατζήκας
8. Γιάννης Κόλιας
9. Αναστάσιος Κόλιας
10. Σταύρος Κώστα
11. Θανάσης Σταμάτη Μαργέτη
12. Μήτρος Πέτρου Μαργέτης
13. Κώστας Πέτρου Μαργέτης
14. Στάμος Γεωργάκη Μαργέτης
15. Χρήστος Σταμάτη Μαργέτης
16. Γεώργιος Μάρκου
17. Δημητράκης Μάρκος
18. Κων/νος Μάρκος
19. Νικόλαος Μάρκος
20. Γεωργ. Μπέκας
21. Κόλιας Πανούτζος
22. Χρίστος Παπαγιάννης
23. Αθανάσιος Παππάς
24. Χρίστος Παππάς
25. Μήτρος Σιδέρης
26. Σταύρος Σιδέρης
27. Ιω. Πανουσίου Φράγγος
28. Χρήστος Πανουσίου Φράγγος
29. Διον. Χουντουμάδης

ΧΑΡΒΑΤΙ

1. Νικόλαος Αναστασίου
2. Κυριάκος Πάνου
3. Μήτρος Μπέλμπας
4. Στάμος Μπέλμπας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Στα πλαίσια της Β' Επιστημονικής Συνάντησης ΝΑ. Αττικής, στον ίδιο χώρο, ο Κώστας Πρίφτης είχε μιλήσει για τη συμμετοχή των Μεσογειτών στα πολεμικά γεγονότα της Επανάστασης. Βλ. Πρακτικά Β' Επιστημονικής Συνάντησης ΝΑ. Αττικής, Καλύβια, Επιμ. Σύλλογος Καλυβίων, 1986, σσ. 279 - 294.
2. Βλ. ΓΑΚ 1825 και Κ. Διαμαντή, Αθηναϊκόν αρχείον, εν Αθήναις 1971, σελ. 325. Επιστολή πολιτικών και στρατιωτικών παραγόντων προς την «προσωρινώς διευθύνουσαν τα κατά την ανατολικήν Ελλάδα έξοχον Επιτροπήν» να επιστρέψει ο Γκούρας στην Αττική. Μεταξύ των υπογεγραμμένων οι Αναγνώστης Σίνης και Γιάννης Ντάβαρης.
3. Βλ. ΓΑΚ, Επιτρ. Ανατ. Ελλάδος, Φ 11ε. Με την επιστολή αυτή παραπονούνται δημογέροντες των Μεσογείων για τις αυθαιρεσίες του Μήτρου Βάγια. Υπογράφουν Αναγν. Πίτζιος, Χατζή Γιωργάκης, Αναγν. Σίνης, και Μελέτης Βασίλης.
4. Βλ. ΓΑΚ, Αντικυβερνητικής Επιτροπής, Φ 234. Επιστολή του Γιάννη Ντάβαρη προς την Αντικ. Επιτροπή και ΓΑΚ, Αντικυβερνητικής Επιτροπής, Φ. 233. Δύο Επιστολές: μία προς τον εναγόμενο Κων/νο Κατζούλα και η άλλη προς Δημογέροντες του Άργους για να μεριμνήσουν για την επιστροφή του μουλαριού που έκλεψε ο πρώτος, στον Γιάννη Ντάβαρη.
5. Το πόσο σημαντική είναι η γνώση του χώρου στον οποίο κινούνται οι αγωνιστές φάνηκε στην περίπτωση του Γιάννη Ντάβαρη και του γιου του Αναγνώστη, που επιβεβαίωσε τη διάκριση των δύο προσώπων. Βλ. Κώστα Πρίφτη, Γύρω από το πρόσωπο του Γιάννη Ντάβαρη, Συμβολή τεύχ. 21, Μάρτης 1983, σσ. 13 - 22 και Κώστα Πρίφτη, Οι Μεσογειίτες το 1821, Πρακτικά Β' Επιστημονικής Συνάντησης ΝΑ. Αττικής.
6. Οι Δήμοι διεβίβαζαν συγκεντρωτικά τα ονόματα των υποψηφίων αριστευόχων στις αρμόδιες υπηρεσίες, και αυτές με τη σειρά τους κατέγραφαν συγκεντρωτικά τα ονόματα στον κατάλογο.
7. Σε ορισμένες περιπτώσεις η ηλικία που αναγράφεται στους καταλόγους είναι παραπλανητική. Οι κατάλογοι στις περιπτώσεις αυτές είναι αντίγραφα παλαιότερων χωρίς να έχουν υπολογίσει οι συντάκτες τους το χρόνο που μεσολάβησε απ' την πρώτη καταγραφή, ώστε να εμφανίζονται οι αγωνιστές ότι πήραν μέρος στον αγώνα σε πολύ μικρή, παιδική ηλικία.
8. Βλ. ΦΕΚ υπ' αριθμ. 17/11.11.1835 περί του σχηματισμού των Δήμων της επαρχίας Αττικής. Το καλό είναι ότι εκτός απ' τον πληθυσμό κάθε πόλεως υ-

- πάρχει και ο αριθμός οικογενειών που είναι ένα επιπλέον στοιχείο για αριθμητικούς συσχετισμούς. Πάντως επαναλαμβάνουμε ότι τα προκύπτοντα απ' τη μελέτη αριθμητικά στοιχεία είναι απλώς ενδεικτικά της μικρής ή μεγάλης κατά περιοχή συμμετοχής στον αγώνα.
9. Την υπογία μας για την επαναστατική δραστηριότητα αυτών των κληρικών επιβεβαιώνει και η ανακοίνωση της αξιότιμης κ. Μαρίας Μιχαήλ - Δέδε στο παρόν συνέδριο.
 10. Το ποσοστό αυτό προέκυψε, αφού συγκρίθηκαν τα δημογραφικά στοιχεία όπως υπάρχουν στα ΦΕΚ υπ' αριθμ. 17/11.11.1835, ΦΕΚ υπ' αριθμ. 37/1851 ΦΕΚ υπ' αρ. 22/1840, ΦΕΚ υπ' αρ. 22/1950 για το έτος 1848 και 1849, και στον «Πίνακα χωρογραφικό της Ελλάδος» του Ι. Δ. Σταματάκη, Αθήναι 1846. (Ο πίνακας αυτός βασίστηκε στην απογραφή του 1844 και δεν είναι τόσο αξιόπιστος).
 11. Βλ. ΓΑΚ αρχείο Βλαχογιάννη, Εκτελεστικό, Φ. 21, 16 Μαΐου 1827, Ο Αρχιστράτηγος Ρίτσαρντ Τζώρτζ αναφέρεται στην «δια θαλάσσης λιποταξίαν» από το Φάληρο. Βλ. και Βασ. Σφυρόερα Ο αγώνας στην Εύβοια και Ανατολ. Στερεά Ελλάδα, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΙΒ', σελ. 266, όπου αναφέρεται η επιστολή του Ανδρούτσου που μεταξύ άλλων λέει για τους στρατιώτες του «εσκόρπισαν... ο καθείς να παραμερίση την φαμίλια του εις σίγουρα μέρη».
 12. Βλ. ΓΑΚ, Επιτροπή Ανατολικής Ελλάδος, Φ11 δ. Αίγινα, 5 Ιουλίου 1826, με το οποίο διατάσσεται ο Γιάννης Ντάβαρης να στρατολογήσει και δια της βίας οπλοφόρους.
 13. Βλ. Απόστολου Βακαλόπουλου, Αγωνία στην Αθήνα. Εισβολή του Κιουταχί στην Αττική, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΙΒ', σελ. 416 και ΓΑΚ, Υπουργείο Πολέμου, Φ. 207, ο Δημ. Λέκας αναφέρει στην αντικυβερνητική Επιτροπή ότι η καταπίεση του Γκούρα ανάγκασε τους κατοίκους της Φυλής και του Μενιδίου να δεχτούν το ζυγό του Κιουταχί.
 14. Βλ. Γ. Δ. Χατζησωτηρίου, Το 1821 οι Μεσογείτες και ο Γιάννης Ντάβαρης, Αθήνα 1971, σελ. 104.
 15. Βλ. ΓΑΚ, Υπ. Πολέμου, Φ. 213.
 16. Βλ. ΓΑΚ, Υπ. Πολέμου, Φ. 215, 4 Δεκεμβρίου 1827 και ΓΑΚ, Υπ. Πολέμου, Φ. 215 χωρίς ημερομηνία. Απ' τα δύο έγγραφα προκύπτει ο αριθμός 114. Βλ. και ΕΒΕ, Κ 10, Φ 963 που πιστοποιεί ότι ο Ανδρικός Δημητράκης «εχρημάτισεν εις την οδηγίαν μου μαζί με τον Αναγνώστη Ντάβαρη οπού 'ταν αρχηγός τους». Βλ. και ΕΒΕ, Κ.144 όπου αναφέρεται ο Δημητράκης Νικολού και πιστοποιεί ο Μακρυγιάννης ότι και παραπάνω.
 17. Βλ. ΓΑΚ, Υπ. Πολέμου, Φ 213 (Αθήνα 1827): «Υπό την οδηγίαν καπετάν Μήτρου Καφοράχη. ΓΑΚ, Υπ. Πολέμου, Φ. 193, 15 Μαΐου 1826: «Υπό την οδηγίαν Πέτρου Μουζάκα» και ΓΑΚ, Υπ. Πολέμου, Φ. 194, 1 Ιουλίου 1826: Υπογράφει Μήτρος Λίτζος.
 18. Βλ. Γ. Δ. Χατζησωτηρίου, Το 1821 και οι Μεσογείτες..., όπ. π., σσ. 112 - 113. Ο πρώτος υπολογισμός του κ. Χατζησωτηρίου για 50 - 100 άνδρες μας βρίσκει σύμφωνους όχι όμως και η τελική υπόθεση περί 200 ανδρών.
 19. Βλ. ΓΑΚ, Φ. 11 δ, Επιτροπής Ανατ. Ελλάδος.

20. Βλ. Δημ. Αθ. Σιδέρη, Παιανία (Λιόπεσι), Αθήνα 1964, σσ. 105 - 106. Δημοσιεύεται χειρόγραφο του Μακρυγιάννη, το οποίο πιστοποιεί τη συμμετοχή του Γιάννη Ντάβαρη και του Χριστοδούλου ως επικεφαλής 60 ανδρών στη μάχη του Πειραιά και όχι του Γέρακα που εκ παραδρομής προφανώς οι Δημ. Σιδέρης και Γ. Δ. Χατζησωτηρίου ανέγνωσαν.
21. Βλ. ΓΑΚ, αρχ. Βλαχογιάννη, Φ. 21, 12 Απριλίου 1827.
22. Βλ. Κων/νου Χρήστου, Αγωνιστές του '21 περιοχής τέως Δήμου Πλαταιών, Αθήνα 1984, σσ. 78 - 79.
23. Για τις Εθνικές γαίες φαίνεται ότι υπήρχε άλλη αρμόδια επιτροπή. Για το θέμα αυτό ελλείπουν στοιχεία.
24. Βλ. ΓΑΚ, αριστεία Φ. 47, Αθήνα 22 Ιανουαρίου 1840. Αναφέρει ο Σιδέρης Γκλιάτης απ' το Μαρκόπουλο: «Τα αποδεικτικά μου τα οποία προ τινός καιρού εις την επί των εθνοσήμων εξεταστικήν επιτροπήν, προεδρευόντος του υποστρατήγου Τζούρτζη επαρουσίασα...».
25. Βλ. ΓΑΚ, συλλογή Γ. Λαδά Κ 47 ΠΔ, Φ 73. Η περίπτωση των Σωτηρίου Δημητρίου και Ιωάννη Δημητρίου από τα Σπάτα.
26. Γραπτή διαμαρτυρία για καταχρηστική ή αδικαιολόγητη χορήγηση αριστείου δεν υπάρχει. Αρκούνται πολλοί στο παράπονο γιατί μένουν ατίμητοι χωρίς λόγο.
27. Βλ. Κων/νου Χρήστου, Αγωνιστές του '21..., σσ. 78 - 79.
28. Βλ. ΓΑΚ, αριστεία Φ. 69, 1841.
29. Βλ. ΜΑ, Φ 472, Υπ. στρατιωτικών, 1844.
30. Βλ. αριστεία Φ. 86, 1841.

*Summary***FREEDOM - FIGHTERS OF 1821 FROM MESOGEIA:
ARCHIVAL RESEARCH**

This paper is a preliminary presentation of the archival material collected between 1980 and 1983 and the main findings emerging from its study relating to the precise origin and activities of freedom - fighters from Mesogeia, and the system of awarding decorations. It concludes with a list of the names of those Mesogeians who fought in the War of Independence, arranged according to regions.

LEFTERIS VEKRIS - KOSTAS PRIFTIS

